

НЕ ТУДЫ ВЯЗЕ ГЭТЫ КАНЬ

(Заканчэне. Пачатак на 1-й стар.)

учыць стыхаверення і вазьмуць. Можэ тут быць карго, Баловіт мільчын. На уроках паварачываецца. Мало чытае кнігі, любіць бегать. Верагэ іллішнне. Слушае родітелеў. Калі б былі вучанію другога класа, дык настайнік вымушаў быў бы паставіць Вам за такое сачыненне вайку.

Дарэчы сказаць, незразумела чаму характарыстыкі на вучняў пішуць ў беларускай школе на рускай мове. Але справа ўршыце рыт не ў гэтым. А ў тым, што чалавек, які навучае дзяцей грамаце, сам не валодае ёй ў мінімальнай ступені.

З наступнай затым размова ў настаўнікаў з дырэктарам школы, з загадчыкам раёна таў Раскіным высветлілася, што за свае змалы сорак год Вы не здолелі атрымаць педагогічнай адукацыі. Ды і экзамены за сямгалоўкі Вы пяпер бэ грунтоўнай падрыхтоўкі ні за што б не здалі.

Мне здаецца, абдылося гэта таму, што дробная, няварта чалавечка інтэлігентнай працы цяга да асабістага дабрабыту, празмерная занятасць уласнай гаспадаркай, імкненне паставіць свае асабістыя інтарэсы вышэй за грамадскія пазывалі Вас магчымаці духоўнага росту, душэі і не даюць развівацца Вашым прыродным здольнасцям. Вы вельмі мала, а часта і зусім нічога не чытаеце. Вы скаваліся, як слямак у ракавіну, у вускі, дупны свет уласнасці.

Па расказе людзей, з якімі мне давялося гутарыць, гэтая Ваша хвароба пачалася даўно. Настайнік школы, якім не ўдалося ў свой час атрымаць адукацыю, паступалі ў вышэйшыя навучальныя ўстановы і паспяхова заканчвалі іх. Вы ж, нягледзячы на ўгаворы Ваших калег, упарта не хацелі вучыцца.

Вучыцца Вам, шыра кажучы, не было калі. Ды і душа не лягла да гэтай справы. Скончыўшы з урокам, якія Вы праводзілі сякач, нібы абдываючы павінасы, Вы спыналіся дадому, каб паглядзець карову, накарміць свіней, пасадзіць курэй і гусяў на яйкі. Гэтых клопатаў у Вас, як кажучы, было вышэй галавы. Далеі у лес — больш дрэў. Вам задалося, што адной каровы мала і Вы пачалі гадаваць яшчэ цёлку. Замест аднаго парасці, пачалі трымаць двух, ды яшчэ завялі свінатку, каб прадаваць на рынку параст. Рада колкасы курэй, гусяў, нарэшце, вы купілі і да іх і ў складчыце, усё робяць кая. На востры ён Вам? Наўваўа, да таго, каб так ці інакш «падарыць».

Я хачу, каб Вы, Марыя Лукініча, аразумелі мяне правільна. Нічога дрэннага няма ў тым, што настаўнік сельскай школы саджае бульбу і корніш парся. Можна, вядома, трымаць і карову, і курэй, і нават завяці агорскіх трысоў і з іх пуху вазьці сабе рукавіцы і шкарпэткі. Але калі гэтая гаспадарка становіцца галоўным у жыцці чалавеча, а ўсё грамадскае адступае на другі план — гэта страўна!

У Вас вельмі цяжкае жыццё, Марыя Лукініча. І Вы самі яго зрабілі такім. Я ўяўляю сабе, як ілліжкі ўставае залодыга да світання, варацьць у печы пуховыя чыгуня з бульбай для свіней, даць карову, даваць ёй і цёпшы

корм. Напалежэ якай-небудзь хвароба на карову, і Вы бегане да ветэрынара. Зарыцка рожка ці кума ў свіней — зноў прываго, клопаты, беганія. На тут яшчэ муж добра выму ўвечары, а рана ўжо ў гэты «страўнік» галава з пахмелля, і ён пасылае Вас па гароўку, і гэта таксама ўваходзіць у кола Ваших шматлікіх абавязкаў.

Дарэчы, пра мужа. Зразумела, я не маю права ўмешвацца ў Вашы сямейныя жыццё. Але чаму ўсё ж Вы не лічыце сваім абавязкам дапамагчы стаць на правільны шлях блізкаму Вам чалавеку? Бо ён, як кажучы, рабочы саўгас, а ў Вас ён быў былі на воку, наўжо Вы, настаўніца, не разумееце, што ў наш гераічны, вялікі час соранна даросламу чалавеку людзі былі, бяскожна напампоўвацца слухай.

Вы і муж Ваш Васіль Васільевіч хочаць быць ішчаслівымі. Гэта натуральна. Чалавек цягнуцца да свайго шчасця, як трава да сонца. Але ўяўленне аб ішчасці не ва ўсіх аднолькавае. Для адных — гэта радзіць творчай працы, для іншых — сымтасць да адрыжкі. Сявадомасць гэтых імяноўкіх засмечан прагнасцю. Запасіць, запасаць... Замкнуўшыся ў доме, пералічыць драготкімі да прагнасі палыцамі паперкі, якія нахучу потам рабочых рук і пафумай кабачоў сучасна. Няхай на гарачы пласцік перасоленыя кілбасы, няхай жюжкі і пеусяна сіла ў кашуцкіх, няхай ануць у шафе і куфрах навенча прапучыць удушлівым нафталінам.

Праходзіць гады. Вам здаецца, што Вы ідзеце наперад — сала ў кашуцкіх становіцца больш, куфра фар лезь зачыняцца ад алзення... Але не верце гэтым папучючю, яно Вас ашукае. Не наперад Вы ідзеце, а назад!

Азірніцеся наўкола, прыгледзьцеся больш уважліва хоць бы да сваіх таварышчаў па працы. Як яны жывуць, да чаго ім імкнучаць? Не ішчасці, а Вашай школы? Вас Васільевіч Аляксандра. Яна скончыла тэхнікум і збіраецца паступіць на ўзровень аддзяленне інстытута. Я сустрачаю з ёю на агледзе школьнай самадзейнасці ў Маладзечна, куды яна прыехала дадзай з Вашай школы. Я спытаў яе:

— Скажыце, ці здолелі б вы ануць дзвей, кіраваць самадзейнасцю, чытаць мастацкую літаратуру ды яшчэ ў прыдачу вучыцца, калі б у вас была катэдра гаспадарка, да прыкладу, такая, як у Марыі Лукінічы?

— Што вы! — усклінула Зоя Васільевна. — Пра гэта і гаворкі не можа быць! Ды і няма ў мяне ні жадавання, ні патрэбы завалды гаспадарка. Парасці і то не трымаю. Атрымаўшы зарплату, сыта, адзета. А што яшчэ неабходна чалавеку? Вось скончыў інстытут, тады будаў заробіць больш. Збор у грошай, магчыма, з'еджу ў Маскву, пабываю ў тэатрах, у музеях, у Траіцкоўшчыне. Будзе пра што расказваць дзецям!

Саброўку Зои Васільевны, завоўшы педдзітуту Галіну Фабіянэву Квяткоўскага і Галіну Фабіянэву Квяткоўскага, яны заставу ў школе. У суботу яна пехалася ў Мінск, у бібліятэку імя Леніна, дзе бывае амаль кожную нядзелю.

Як бачыце, Вашы таварышы па працы вядуць зусім інае жыццё, чым Вы. У іх вялікія, узвышаныя

Вечар савецкай драматургіі

У Беларускім тэатральна-мастакім інстытуце адбыўся вечар, прысвечаны савецкай драматургіі. Вечар ажыў даўшт інстытута У.А. Няфёд. Ён пазнаёміў прысутных з творчасцю беларускіх пісьменнікаў І. Шамякіна і А. Макаенкі, якія прынялі ўдзел у вечары.

Затым выступіла студэнтка 3 курса К. Стасевіч. Яна неаднаразова бачыла п'есу Янкі Купалы «Паўлінка» і выказала свае думкі аб тэмсе гэтага выдатнага твора.

Студэнтка А. Корбуц падзялілася сваімі думкамі аб тэмсе і вобразна-пэсы «Хто смеіцца апошнім» К. Крапівы. Студэнт В. Котаў гаварыў аб п'есе «Выбачыце, калі ласка» А. Макаенкі.

Думкамі аб п'есах «Лявоніха на арбіце» і «Выгнанне блудніцы» падзяліліся студэнтка А. Алейнічэва і Ф. Шарбакова. Затым на вечары выступілі пісьменнікі. Яны расказалі аб сваіх творчых задумках.

Тэматычны паказ кінафільмаў

У сувязі з правядзеннем у рэспубліцы «Тэмы» выйшлага мастацтва» на многіх гарадскіх і сельскіх кінастанцях пачаўся паказ фільмаў па вылучаным мастацтвам, а таксама карцін, якія расказваюць пра жыццё і творчасць выдатных рускіх і савецкіх мастакоў.

Беларускія глядачы прагледзіць хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя фільмы «Акадэмія мастацтваў СССР», «Мастацтва, народжаннае Кастрычнікам», «У Траіцкоўскай галерэі», «Скульптар Каненка», «Савецкі батальён жыцця», «Знамянікі-ляўшчынскія жывапісы», «Украінскі мастак-перасоўнік», «Майстры кніжнай ілюстрацыі», «Скарбінна Павалжэж» і іншы.

Асабліва цікавае вылучыць у глядачў беларускія кінакарціны «Вяшчальнае мастацтва БССР» і «Архітэктурныя помнікі старыны».

Будучы прагледзіць новыя хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя кінафільмы «Другое прызначэнне», «Расказ пра мастацкі фарфор», «Баявы аловак», «Мастак Дамітры Нальбанзіян» і іншы.

Прыезджайце, калі ласка!

На летнія гастролі ў Гродна штогод прыязджаюць розныя тэатральныя калектывы і брыгады эстрадных артыстаў. Цяпла сустракалі гродзенцы спектаклі старэйшага ў Беларусі Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. З удзячнасцю ўспамінаюць працоўныя Гродна прыезд Рускага драматычнага тэатра імя Горькага. Былі тут і іншыя мастацкія калектывы. А вось адзіны на усю рэспубліку беларускі тэатр юнага ўзросту гродзенцаў сваймі паставоўкамі.

А ў нашым жа староўжым горадзе столькі працуе моладзі на розных прадрэпрэзентацыях, столькі вучыцца студэнтў і школьнікаў! Яны вельмі жадаюць бачыцца на гродзенскай сцэне і жацьці і працы маладых сучаснікаў, цікавіцца пэсамі-казкамі, напісанымі «Прыгоды Чыпаліна» або «Казаны домик». Праўда, наш абласны драматычны тэатр інаш раз уключае ў свой рэпертуар спектаклі для юнацтва, але вельмі мала і не сістэматычна. У той-жа час Беларускі тэатр юнага ўзросту не іраўрае ўсё сваю дзейнасць на выхаванне падрастанчага пакалення, выпускае паставоўкі спецыяльна для юнакоў і школьнікаў.

Трохі даўна, што калектў Тэатра юнага гледчае, які неадразавае выступіць у многіх месцах рэспублікі і Савецкага Саюза, чамусьці ні разу не падуць пра гастролі ў Гродна. Мы запрашаем Вас, таварышы артысты, у наш горад: прыезджайце, калі ласка, паказаць свае цікавыя спектаклі!

У. БАРАН, заслужаны настаўнік БССР, дырэктар сярэдняй школы № 1, Я. ЗЛОТНІК, старшыня камісіі па народнай аэсцэ Гродзенскага гарветна, дырэктар сярэдняй школы № 6, Л. ГАЛКІНА, інструктар аддзела школ і ВНУ абкома КПБ, Л. ЛЯШЭНКА, выкладчыца культуры і мастацтва, Б. ФІХ, старшы выкладчыца педагогічнага інстытута, кандыдат гістарычных навук.

ЯСНЫ ПОЎДЗЕНЬ ПАЭТА

У сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння пісьменніка Васіля Вітка Прыязіцым СП БССР паслаў юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

Дарэгі Цімох Васільевіч! Мы — твае слары і палачнікі па літаратурнай працы, сорака гаіаем, ад усяго сэрца вітаем цябе, аднаго з таленавітых нашых паэтаў і драматургаў, з 50-годдзем тваёго нараджэння.

Яшчэ ў юнацкія гады, працуючы сласарам на Бабруйскім лесакамабінале, ты праішоў у рабочым калектыве сваё гартванне. У заводскай шматтыражым пачыналася тваё лелённая літаратурная праца. Нам радасна ўспамінаць, што ты, як пісьменнік, сярпацішчым імат якіх выданніў і рэдактар, здыбшым з прычынаўласна калініста і майстра мастацкага слова змагалася за высокія формы нашай літаратуры. Твае шматлікія, поўныя глыбокага паўчання і раздуму вершы моцна ўмялілі сэрцы чытачоў. Твае пазым-казкі зрабіліся любімымі кніжкамі нашай дэтармы. У тваіх п'есах і апавяданнях мы адчуваем жыццёвы вобразы людзей, бачым творчай новага жыцця, сярэй якіх — дарэгі, незбыўны вобраз нашага народнага песьняра Янкі Купалы.

Жадаем табе, дарэгі Цімох Васільевіч, добрага здароўя, доўгаго жыцця, новых плённых творчых поспехаў.

Спрабуючы сілы ў розных жанрах, павольна ішоў да свайго творчай сталасці пісьменнік Васіль Вітка (Цімох — Васільевіч Крысько). З часу надрукавання яго першых вершаў да выхду ў свет зборніка «Гартванне» (1944) лясны прамажак у паўтара дзесятка гадоў — тэпм зусім не характэрны для агульнага шпэркага развіцця маладой беларускай савецкай літаратуры. Відаль, многія прычыны — перагружанасць журналіскай работай, павышаная цяжкабывальнасць да сябе, а мо і залішняа сціпласць — утрымлівалі яго на становішчы пачынаючага пісьменніка даволі доўгі тэрмін.

Спраўдана пісьменніцкая біяграфія В. Вітка пачалася ў грозныя гады Вялікай Айчыннай вайны. Ён фарміруецца ў гэты час як грамадзянін і франтавы журналіст, многа працуе ў газэце «Савецкая Беларусь», у сатарычных выданнях «Партызанская дубінка» і «Раздавім фашысцкую гадуіну».

Гады вайны з'явіліся новым творчым этапам для многіх беларускіх паэтаў. Лейтэматывам усёй нашай пазіі такога была тэма савецкай бацькаўшчыны, грамадзянскай паўчыі, гераізм савез людзей. На гэтым шляху знайшоў сабе як творца ідэялізацыі і Васіль Вітка. Па аднаму толькі невялічкому зборніку «Гартванне» пранікалівы мастак слова К. Чорны ўжо ясна ўбачыў перспектыву развіцця маладога аўтара. «Гэта кніга, — пісаў ён у сваёй рэцэнзіі на зборнік «Гартванне», — ёсць строінае ідзеі і ў магутнай сімпоніі сучаснай беларускай пазіі — важны, уздымны, мілагучны і гучны акорд. Млачыч за свой пачатак чалавечую душу, навак уражаную вобразамі роднай краіны, лірыка «Гартвання» даходзіць да эмоцый чытача. Гэта лірыка беларускага, нацыянальнага ў сымм канкрэтным сэнсе гэтага слова. Яна ідзе ад найкакрэтных, найбольш выразных з'яў і рачыц».

Услед за К. Чорным мы можам сказаць ілпер: лепшае з таго, што напісаў В. Вітка за дзвядцять год найбольш актыўнай працы — сапраўды важны акорд у сімпоніі сучаснай беларускай пазіі. І, можа, найбольш яркае старонка яго творчасці — казкі для дзяцей, поўныя фантазіі, багацця эместу, гумору, чытрасці.

Суровыя гады вайны, гераічны будні гартваўлі творчыя сілы маладога паэта, дапамагалі яму паабудзіцца ад ушлявва кніжнасці, рыторыкі, умоўна-паэтычнай вобразаці. Канкрэтнасць, прадметнасць становіцца адметнымі рысамі яго вершаў. Радная Случчына ў яго — гэта сімвал бацькаўшчыны, усё Беларусі, якую посьціць у сэрцы пазт-салдат.

Будзець ты ўсоды нерукалічы з першымі ўспамінамі жыцця. З цяжка тугай па роднай Случчыне.

З полахам аляховага ліся, з тоў прыладароў ашешнай, што ў зацішы пры шуміці, Хіба ж ёсць у свеце шчасце лепшае, Як пад небам бацькаўшчыны жыць? Цыцкі вершаў «Горкі вырай» і «Поўдзень», блізка між сабой па задуме, вызначаюцца імкненнем аўтара намаляваць адчувальны, канкрэты вобраз роднай бацькаўшчыны — Беларусі.

Гэтыя цыцкі з іх яркім нацыянальным каларытам, сталасцю думкі, паэтычнасцю мовы сведчылі ў першую чаргу аб магчымасцях маладога аўтара і шыра ўсхваляваў К. Чорнага, які зусім даваўся з'яўленню кожнага сапраўднага таленту і ўмеў прадбачыць яго паэтычны лёс.

У пасляваенныя гады з'яўляліся адзіна з аднымі новымі зборнікамі і паасобныя творы В. Вітка: «Поўдзень» (1946), п'еса «Шчасце паэты» (1951), «Вераінасць» (1953), «Ружа і штык» (1958), казкі для дзяцей — «Ваверчына гора», «Будзіна лет», «Пра чару Зубра». У апошні час В. Вітка напісаў шэраг добрых апавяданняў.

Дз 50-годдзя пісьменніка ў Дзяржаўным выдвецтве БССР выхдзіць здыць яго аднатоміку, куды ўключаны лепшыя вершы ўсіх год, тры дзвядцяткі казкі, і п'еса «Шчасце паэты», апавяданні. Гэта будзе самае поўнае выданне В. Вітка. «Паверка» — так будзе называцца новы зборнік. Гэта вельмі эместоўна, мнагазначная назва. Яна можа вызначыць, што творы любога пісьменніка правярваюцца часам, сэрцам саміх чытачоў, жыццём сярцы і народа.

У зборніку ёсць невялікі верш з такой жа назвава. Глыбокая патрыятычна ідзе яго лясчыць у асноўе ўсёго зборніка.

Шукальнік савецкага жывога слова В. Вітка можа думае над тэмсам і прызначэннем пазіі ў кожнам новым перыяд нараджэння жыцця. У творах «Гартванне», «Поўдзень», «Пазія» ёсць цікавыя думкі і асацыяцыі ў гэтым плане. Гаворачы пра пазію, пра гартванне чалавечых душ у жыццёвых бурях, пазт успамінае якавоўную кузіню і добрага суседа кавала з моцнымі ўпэўненымі рукамі. Пазію нельга змкнуць у чатырох сценах кватэры, яна павіна быць у выхду ўжо поўна — даляцца ампутавань нагу.

У вымку ўмацавання атэістычнай работы ў бібліятэцы павысьціў попыт на навукова-атэістычную літаратуру. Пачалі ён цікавіцца многія веруючыя.

Для старых бібліятэкара Кірыя Кананіцкая арганізавае іллектыўныя чытанні навукова-папулярных артыкулаў і брашураў з абмеркаванням прачытанага.

Пасля аднаго з такіх чытанняў 72-гадовага каласініста Алена Цытаўна Баран заваяла: — А я яшчэ слухала ўсіх гэтых шарлатанаў! Паступова ў вымку праціглаб стараннай работы з дапамогай актыўна ўплыву мясцовай царквы паслаблўся: распусла паркуны хор, колькасць прыхаджан прыкметна зменшылася, свят яшчэ Баўжэлка вымушаны быў адсюль ідчы, а царкоўны старата Дамітры Казел адмовіўся ад царквы.

Вольны актывістаў нашага сельскага Дома культуры гаворыць аб тым, што калігале жывое слова — алаг поспеху навукова-атэістычнай прапаганда.

У. СУРМАЧ, дырэктар Заскага сельскага Дома культуры Смагонскага раёна.

Спрабуючы сілы ў розных жанрах

Спрабуючы сілы ў розных жанрах, павольна ішоў да свайго творчай сталасці пісьменнік Васіль Вітка (Цімох — Васільевіч Крысько). З часу надрукавання яго першых вершаў да выхду ў свет зборніка «Гартванне» (1944) лясны прамажак у паўтара дзесятка гадоў — тэпм зусім не характэрны для агульнага шпэркага развіцця маладой беларускай савецкай літаратуры.

Відаль, многія прычыны — перагружанасць журналіскай работай, павышаная цяжкабывальнасць да сябе, а мо і залішняа сціпласць — утрымлівалі яго на становішчы пачынаючага пісьменніка даволі доўгі тэрмін.

Спраўдана пісьменніцкая біяграфія В. Вітка пачалася ў грозныя гады Вялікай Айчыннай вайны. Ён фарміруецца ў гэты час як грамадзянін і франтавы журналіст, многа працуе ў газэце «Савецкая Беларусь», у сатарычных выданнях «Партызанская дубінка» і «Раздавім фашысцкую гадуіну».

Гады вайны з'явіліся новым творчым этапам для многіх беларускіх паэтаў. Лейтэматывам усёй нашай пазіі такога была тэма савецкай бацькаўшчыны, грамадзянскай паўчыі, гераізм савез людзей. На гэтым шляху знайшоў сабе як творца ідэялізацыі і Васіль Вітка. Па аднаму толькі невялічкому зборніку «Гартванне» пранікалівы мастак слова К. Чорны ўжо ясна ўбачыў перспектыву развіцця маладога аўтара.

«Гэта кніга, — пісаў ён у сваёй рэцэнзіі на зборнік «Гартванне», — ёсць строінае ідзеі і ў магутнай сімпоніі сучаснай беларускай пазіі — важны, уздымны, мілагучны і гучны акорд. Млачыч за свой пачатак чалавечую душу, навак уражаную вобразамі роднай краіны, лірыка «Гартвання» даходзіць да эмоцый чытача. Гэта лірыка беларускага, нацыянальнага ў сымм канкрэтным сэнсе гэтага слова. Яна ідзе ад найкакрэтных, найбольш выразных з'яў і рачыц».

Услед за К. Чорным мы можам сказаць ілпер: лепшае з таго, што напісаў В. Вітка за дзвядцять год найбольш актыўнай працы — сапраўды важны акорд у сімпоніі сучаснай беларускай пазіі. І, можа, найбольш яркае старонка яго творчасці — казкі для дзяцей, поўныя фантазіі, багацця эместу, гумору, чытрасці.

Суровыя гады вайны, гераічны будні гартваўлі творчыя сілы маладога паэта, дапамагалі яму паабудзіцца ад ушлявва кніжнасці, рыторыкі, умоўна-паэтычнай вобразаці. Канкрэтнасць, прадметнасць становіцца адметнымі рысамі яго вершаў. Радная Случчына ў яго — гэта сімвал бацькаўшчыны, усё Беларусі, якую посьціць у сэрцы пазт-салдат.

Будзець ты ўсоды нерукалічы з першымі ўспамінамі жыцця. З цяжка тугай па роднай Случчыне.

З полахам аляховага ліся, з тоў прыладароў ашешнай, што ў зацішы пры шуміці, Хіба ж ёсць у свеце шчасце лепшае, Як пад небам бацькаўшчыны жыць? Цыцкі вершаў «Горкі вырай» і «Поўдзень», блізка між сабой па задуме, вызначаюцца імкненнем аўтара намаляваць адчувальны, канкрэты вобраз роднай бацькаўшчыны — Беларусі.

Гэтыя цыцкі з іх яркім нацыянальным каларытам, сталасцю думкі, паэтычнасцю мовы сведчылі ў першую чаргу аб магчымасцях маладога аўтара і шыра ўсхваляваў К. Чорнага, які зусім даваўся з'яўленню кожнага сапраўднага таленту і ўмеў прадбачыць яго паэтычны лёс.

У пасляваенныя гады з'яўляліся адзіна з аднымі новымі зборнікамі і паасобныя творы В. Вітка: «Поўдзень» (1946), п'еса «Шчасце паэты» (1951), «Вераінасць» (1953), «Ружа і штык» (1958), казкі для дзяцей — «Ваверчына гора», «Будзіна лет», «Пра чару Зубра». У апошні час В. Вітка напісаў шэраг добрых апавяданняў.

Дз 50-годдзя пісьменніка ў Дзяржаўным выдвецтве БССР выхдзіць здыць яго аднатоміку, куды ўключаны лепшыя вершы ўсіх год, тры дзвядцяткі казкі, і п'еса «Шчасце паэты», апавяданні. Гэта будзе самае поўнае выданне В. Вітка. «Паверка» — так будзе называцца новы зборнік. Гэта вельмі эместоўна, мнагазначная назва. Яна можа вызначыць, што творы любога пісьменніка правярваюцца часам, сэрцам саміх чытачоў, жыццём сярцы і народа.

У зборніку ёсць невялікі верш з такой жа назвава. Глыбокая патрыятычна ідзе яго лясчыць у асноўе ўсёго зборніка.

Шукальнік савецкага жывога слова В. Вітка можа думае над тэмсам і прызначэннем пазіі ў кожнам новым перыяд нараджэння жыцця. У творах «Гартванне», «Поўдзень», «Пазія» ёсць цікавыя думкі і асацыяцыі ў гэтым плане. Гаворачы пра пазію, пра гартванне чалавечых душ у жыццёвых бурях, пазт успамінае якавоўную кузіню і добрага суседа кавала з моцнымі ўпэўненымі рукамі. Пазію нельга змкнуць у чатырох сценах кватэры, яна павіна быць у выхду ўжо поўна — даляцца ампутавань нагу.

У вымку ўмацавання атэістычнай работы ў бібліятэцы павысьціў попыт на навукова-атэістычную літаратуру. Пачалі ён цікавіцца многія веруючыя.

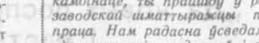
Для старых бібліятэкара Кірыя Кананіцкая арганізавае іллектыўныя чытанні навукова-папулярных артыкулаў і брашураў з абмеркаванням прачытанага.

Пасля аднаго з такіх чытанняў 72-гадовага каласініста Алена Цытаўна Баран заваяла: — А я яшчэ слухала ўсіх гэтых шарлатанаў! Паступова ў вымку праціглаб стараннай работы з дапамогай актыўна ўплыву мясцовай царквы паслаблўся: распусла паркуны хор, колькасць прыхаджан прыкметна зменшылася, свят яшчэ Баўжэлка вымушаны быў адсюль ідчы, а царкоўны старата Дамітры Казел адмовіўся ад царквы.

Вольны актывістаў нашага сельскага Дома культуры гаворыць аб тым, што калігале жывое слова — алаг поспеху навукова-атэістычнай прапаганда.

У. СУРМАЧ, дырэктар Заскага сельскага Дома культуры Смагонскага раёна.

ЯСНЫ ПОЎДЗЕНЬ ПАЭТА

У сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння пісьменніка Васіля Вітка Прыязіцым СП БССР паслаў юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

Дарэгі Цімох Васільевіч! Мы — твае слары і палачнікі па літаратурнай працы, сорака гаіаем, ад усяго сэрца вітаем цябе, аднаго з таленавітых нашых паэтаў і драматургаў, з 50-годдзем тваёго нараджэння.

Яшчэ ў юнацкія гады, працуючы сласарам на Бабруйскім лесакамабінале, ты праішоў у рабочым калектыве сваё гартванне. У заводскай шматтыражым пачыналася тваё лелённая літаратурная праца. Нам радасна ўспамінаць, што ты, як пісьменнік, сярпацішчым імат якіх выданніў і рэдактар, здыбшым з прычынаўласна калініста і майстра мастацкага слова змагалася за высокія формы нашай літаратуры. Твае шматлікія, поўныя глыбокага паўчання і раздуму вершы моцна ўмялілі сэрцы чытачоў. Твае пазым-казкі зрабіліся любімымі кніжкамі нашай дэтармы. У тваіх п'есах і апавяданнях мы адчуваем жыццёвы вобразы людзей, бачым творчай новага жыцця, сярэй якіх — дарэгі, незбыўны вобраз нашага народнага песьняра

НА ПАЧАТКУ ТВОРЧАЙ ДАРОГІ

СЛОВА МАЮЦЬ УДЗЕЛЬНІКІ НАРАДЫ МАЛАДЫХ ПІСЬМЕННІКАУ

Каралішчавічы... Дом творчасці беларускіх пісьменнікаў. Тут калісьці працаваў вялікі Мюлер. І маладыя прэзіні, пазы, крытыкі — удзельнікі рэспубліканскай нарады-семінара, якая скончылася дзямі, пэўна прыгадвалі не раз бацьноўскія парады народнага пэра і паэзіі літаратарам. Вучыцца прагавіта і настаяць у жыцці і ў мудрых кніжках, старанна авалодаваць майстэрствам, — так раіў Мюлер.

Грунтоўна і падрабязна аб майстэрстве паэзіі пагаварыў з удзельнікамі нарады Максім Лунанін, аб творчасці прэзіна — Яна Скрыган. Многія пісьменнікі давалі індывідуальныя кансультацыі маладым паэтам і прэзінам.

У час нарады адбылося багата сустрэч са старэйшымі пісьменнікамі — П. Броўкам, В. Вітам, М. Лыньковым, М. Танкам, П. Панчанкам, П. Пестранам, І. Шамякіным, А. Якімовічам, Т. Хадкевічам, Р. Сабалеўкам, Р. Броўніным, М. Аўдэчычам і іншымі. Сёння мы друінем невялікі творчы удзельнік нарады.

Анатоль КУДРАВЕЦ

СТАПЦЬ пагодлівая сіняватая восень. Пахне свежай, толькі што разварушанай зямлёй, дымком цяпла, дзе ў гарачым прыску пацэпа бульба.

Павел удыхае гэты густы ап'яняючы настой, і незвычайна трывожнае пацэпае напавінае яго ўстае. Ён бярэ ў рукі чорнай вільготнай зямлі, сціскае ў руцэ. Зямля доўра і цяпла, як мяккі свежэга — толькі з пачы—хлеба, і ў ёй пераплітаюцца тоненькія карыньчыкі—белыя, чорныя, бурныя. Гэта яны бралі з зямлі сок, каб накарміць—выгадаваць вялікі галавасты клубні.

Павел падыходзіць да Арла, папраўляе на ім сядзёлку і пускае ўздоўж барознаў, у канец поля, дзе віднеюцца постаці дзяўчат. Яны, пэўна, даўно ўжо накарпілі поўныя кашы і чакаюць яго. Але нічога, ніхай перадыхнуць, бо і так вузкі колкі зямлі перавярнулі.

Сёння дзяўчкі. Уся пятая брыгада выбралася на гэты далёкі бульбяныя калі. Рапцілі каваць без абедаў, каб і самі былі не пераважана і хоней не гавіць лішні раз. І ўжо мала што не каняюць. Праўда, студэнты добра памалі. Яны на некалькі дні прыехалі з Мінска і цяпер капаюць трохі далей, па другі бок капца, ад Фелеракава Логу.

Паўлавы абавязкі зусім простыя: ён авозіць накарпіну бульбу ў капцы. Канешне, ён мог бы сёння і не паіць. Усё ж такі матарыст і, вядома, знайшоў бы сабе заняткі ў асцы, каля рухавіка. Ну, хай б карборатар прамыць ці змяніць сечы.

З яго, а не з другога спаногі, калі вецарам святла не будзе ці радзіла ў клубе не будзе іграць. Ды яшчэ як спаногі. Але нехай нялоўка. Скажучы, што зярок у маўзе пэнькаса, каб на бульбу не ехаць. Наогул жа, вяселье тут. Нават старыя Анэля прытулапа. Ужо колкі год даўней вуліцы не вылазла, а вась не ўперла. Хай і дапамоў той... некай баразна за дзень.

І яшчэ... Тут Шура. Павел старацца не думаць пра яе. Вельмі ўжо яна вострая. Таго і глядзі—наколеса. Больш за ўсё не хоча думаць пра Шуру. І думае.

Шмат раздумывае ў ёй. То шчыль дзень смяцка, кпіць з усё, то слова з яе не выцягнуць. Усе прывыклі да гэтага. Калі Шура смяецца—усе смяюцца. І хіба ж можна быць спакойным, калі яна аж заходзіцца ад смяку, каб перад таёй блішчэць, аж слепіць, яе роўня, белыя, як часнок, зубы.

Робота аж гарыць у яго руках. Ці рэжучы, тытуны, ці рвуць лён, ці снапы вяжучы, Шура заўсёды наперадзе. Можна, таму ў тыя дні, калі Шура зацята мучыць, людзі просіць: не чапай яе. Гэта ж... Шура.

Калісь лёдз ігнацтва на полі. Павел ідзе побач, трымаючыся адной рукой за біла, а ў другой сціскаючы ўсё яшчэ цыпель камік зямлі.

Дзяўчаты стаяць шчыльнай кучкай; кажаць яго. — Нешта бавіцца пачалі, таварыш начальства, — а'еліва заўважвае Шура і журмыць вочы. Яна заўсёды журмыць іх, калі хоча сказаць што-небудзь непрыемнае.

— Проста, вы хутка накарпілі,—не зважае на яе той Павел. Ён бярэ невялікі кош кірпачосай Маві і перакрывае над скрыняй. Бульба глуха барабаніць па дне і сценках. Павел ажкідае пусці кош убок і паварочваецца да дзяўчат.

— Дзяўчаты, яшчэ сёння пахне. Маня чымхае нас, доўга Волга абыважа цісне плычма. Галз радзублена глядзіць на яго: ён, мусіць, выкіне яшчэ што-небудзь таёе. Шура робіць крок наперад і падступе да яго.

— Ты нам, Павел, зубы не загаварвай,—зусім памяркова пачынае яна і глядзіць яму ў вочы. Яна стаяць так блізка, што Павел чуе, як церпай хвой пахнуць яе валасы.

— Мы і самі ведаем, чым зямля пахне, і мусіць, трохі лепш за цябе... мы ж бліжэй да яе... А наважыць тут мы не зборамся. Зразумей? Нам шчэ кароў даць трэба... Шура на момант змаўчае і раптам мяняе тон: — Чаму ж яму не забавіцца? Там—чыснейшы, і кізас ў бок капца.

— А праўда, там добрыя дзяўчаты,—задажваецца Павел.—Яны сёння ў клуб прыйдучы.

— Нахай прыходзіць. Клуб вялікі—месьца ўсім хопіць,—умешваецца Маня.—Думаеш, яны глядзіць на нас будучы. Дужа вы патрэбны ім... Яна крышчыць губы і адварочваецца.

— Можна, каму і патрэбны,—адказвае Павел і выслае ў скрыню другі кош. І тады зноў праўраваецца голас Шуры:

— Дзяўчаты, што ж мы прымушам яго рукі мазаць? Яны ў яго павіны быць беленькай. Як жа вецарам будзе?—Яна халевіцца за дужку і спрабуе вырваць з Паўлавых рук свой кош. Хлопец не адпускае яго, надтрэснутая дужка ломіцца, і бульба сылешца на зямлю.

— А цяпер на, толькі не пшчы,—і Павел зноў праўраваецца Шуры зямляны кош.

Шура вырывае яго і ідзе на сваю барозну.

Павел сказаў няпраўду пра Шуру: не пшчы. Голас у яе прыемны, грудны, і ён гэта добра ведае. Добра ведае ён і тое, што гэты голас галавасты многім хлопцам. Але на ўсіх іх Шура глядзіць аднолькава—то шматбаінаюча, то холандна.

Дзяўчаты не размаўляюць з Паўлам. Робяць выгляд, быццам яго няма тут. Самі носіць кашы, самі высліваюць. Ну і няхай! Падумашце... Навістанючы, Павел авозіць бульбу і вяртаецца назад. Ніхто не прыкмячае яго. Але вош Шура распрамляецца і лагодна просіць:

— Паўлік, высьні маю бульбу.

Павел падарозна глядзіць на яе, потым бярэ кош і ідзе да скрыні. Дзяўчаты прагалі барозны да канца і пайшлі займаць новыя. Шура затрымаўся.

— Паўлік, завяжы мне кашынку, а то мае рукі ў зямлі,—зусім сцішна просіць яна. Кашынка ў яе з'ехала на самыя плечы, вызаляўшы раскошу густых каштанавых валасоў. Павел бярэ кашынку ў рукі, і тут іх позырк сустракаюцца. Не насмешліва, а сумныя вочы адкрываюць глядзіць на яго. Яны і пятаюцца, і чакаюць.

ШУРА

— Ну, чаго глядзіш? Завязвай,—нецярпліва шпечы Шура.

Павел бачыць, як пабелелі яе вусны, як пад тугім снім джэм-паме часта ўдамыцца грудзі. І невядома чаму ў яго трывожна выраваецца: — Шура...

Яна заплюшчвае вочы і ціха просіць: — Паўлік, падайлі мяне.

— Ты што, людзі...—агалянуў ён. А калі павярнуў галаву назад, перад ім стаяла як заўсёды незмешліва і неспакойная Шура. Яна змялася, выхапіла кашынку і пабегла да дзяўчат.

Гэта быў любімы Шурын валас. Школьны валас. Яна магла танцаваць яго па некалькі разоў запар, зусім не смялячыся, быццам кожны гук яго поўніў яе хмельняй, але ніколі не ап'яняючай сілай.

Павел танцаваў яго з Шурай у мінулым годзе. У школе тады быў выпускны вецар, а ён—салат апошняга года службы—прыехаў на некалькі дзён у водпуск. Шура была такая ж, як цяпер, толькі зусім тоненькая, з каротка падрэзанымі валасамі, і танцавала яна незвычайна лёгка, даверліва адкінуўшыся назад на яго руку, і ўсміхалася светлай летуценнай усмешкай.

Павел пачаў нешта гаварыць, але яна ціха папрашала: — Не трэба.

Пасля танцаў яны доўга хадзілі па вуліцы, слухалі, як шпечыцца ліпы, глядзелі, як на небе, нібы жыцьці, падміргаюць зоркі.

І цяпер, стаячы ў прыбудоўцы клуба, як праз сон Павел даўш трывожныя гукі школьнага валас, і паміць паслужыла малявала тоненькую дзяўчынку з каротка падрэзанымі валасамі і вялікімі, быццам ад вечнага здзіўлення, вачамі. Але Павел ведаў, што там, у клубе, ужо няма той дзяўчыны, з якой ён першы раз танцаваў школьны валас, а ёсьць калючая некай, незразумелая Шура. І тут жа ўспаміналіся яе сённяшнія сумныя вочы і ціхі гарачы шпэт: «Павел, падайлі мяне».

Калі Паўла круціўся Коля Кажан—даўгалыгі хлапец з чорнай, круглай, як качан, стрыжанай галавой, ён памалі падыраў пласцінку і праз маленькае вяртальнае акенца ў сцяне цікава за ўсім, што рабілася ў клубе.

— Бач, Шура вытанцоўвае з гэтым... дубцом,—пацягнуў ён Паўла за руку.

— Ну, і няхай вытанцоўвае, а табе што?—нечакана ўскіпеў Павел.

— Ты чаго?—не зразумей той.

— Нічога. Не плавзайці чаго не ведаеш. Коля здзіўлена паціскаў плычма.

Павел сам бачыў, што ўжо каторы танец Шура танцуе з высокім студэнтам. Як толькі чуліся першыя гукі танца, ён, як слуп, вырастаў перад ёй і, прыгнуўшы галаву, пакорліва чакаў. І вош цяпер яны танцоўшчы школьны валас.

Пласцінка пракурцілася да канца. Павел паставіў яе яшчэ раз, потым яшчэ раз. Ужо толькі тры пары кружачы пасроў залы. Дзвэ. Засталася толькі Шура са студэнтам, Шура не смяецца. Вусны яе моцна сцігны і выгляд такі, нібы яна рашае нешта вельмі важнае.

Пасля валас Шура са студэнтам выйшлі на двор. Павел змяніў не адну пласцінку, а яны ўсё

АПАВЯДАННЕ

не вярталіся. Ён не спускаў вачэй з чорнага праёма дзвярэй—нікога не было.

Шура прыйшла першая. Шчокі яе ярка пунсавелі, вусны нервова ўдрыгвалі. Яна падыйшла да Маві і пачала шаптаць ёй нешта на вуха. Тая аж развіла рот ад здзіўлення, некалькі разоў зірнула на дзверы, потым рашуча пацягнула Шуру ў круг.

Студэнт прышоў пазней. Ён спрабаваў усміхнуцца, але ўсмішка быццам аджывалася: вусны ўсміхаліся, а твар крывіўся грывасай чалавека, якому нечакана далі па зубках. Ён убачыў Шуру, неск ступіўся і пачаў дабрацца ў куток, да свых хлопцаў.

— Коля, паглядзі тут, я зараз,—кінуў Павел і выскачыў з прыбудоўкі.

Танец якраз скончыўся. Павел падыйшоў да Шуры.

— А-а, начальнік! На каго ж будку кінуў?—укалола яна яго.

— Шура, не крмўляйся,—балюча зморшчыўся Павел.

Яна паглядзела на яго, быццам першы раз бачыла, і нічога не сказала. Але калі зайгралі новы танец, пайшла з ім, ўжо адводзіць яе на месца, Павел папрасіў:

— Скончэцца танцы—не спыняйся дамоў! Па-чакай, пакажы замку кінабудку.

Шура зноў нічога не адказала.

Дамоў ішлі адны. Ціха спала вёска. Пад нягмай шамацела рэдкае апалае лісце. Як нягмай варты, абпала вуліцы стаялі чорныя, нібы абсмаляныя, ліпы.

Калі Шурынага двара спыніліся. Моўкі селі на лавачку. Шура абчыпіла калені і застыла, сціснўшы ў напружаны клубок.

Часам з-за воблакаў вытравіўся месяц, і тады на зямлі, сярэд цёмных палос ад частакоў, выразна лажыліся два цені: Паўлаў—шырокі і вузкі, і праз некалькі хвілін—Шурын—маленькі і круглы. Хаваўся месяц—і блыскі, зімкілі цені.

Шура загаварыла нечакана і зусім ціха, быццам думала ўслых. І голас яе быў далёкі, чужы. — Мама кажа, што я безгалава. Можна, і праўда? Чаму не паступала ў медыцынскі? Ужо была б на другім курсе. А я не хачу. А на ферму я так пайшла, ёй на злосьце. Яна жніцца не давала, джым дзень пілавапа: «Не захавала вучыцца, як на лён ідзі. Там хоць цвёрдуу капейку знойдзеш. Вуць Алена летасць ці Волга...» Шплет, праўда, сціхла. Бачыць, што і тут можна добра зарабіць. І я прымыкала на ферме, з дзяўчатамі зарэжылася. Ведаеш, як добра, калі ўсе заадно. Рах захавала, джым мы па чарзе яе кароў даілі. А ў мяне Падласа аб'елася... Маня ночы аж у Лісуну бегала па ветрынара. І сёння... мы з ёю на бульбе, я яны ўзятарох упрыжыліся. Не ведаю, як бы я жыла без іх. І зноў жа падшоў кароў, дамоў ішці не хончашы. Там ужо чакае цябе: «Шура, зямішкі кабынчык! Яны пошла кароў! Шура, яблык нета рв!»

Шура рэзка павярнулася да Паўла, і ён убачыў, як заблішчалі яе вочы.

— Безгалава! Ну і няхай! Мне абрыдлі гэтыя прычатыны ад кожнай капейкай: тое прадуць трэба, гэта берацьці. І ўсё—адля цябе, дадучка, каб людзі палымам не паказвалі.

Яна сціхла, прытулілася плычма да частакоў. Потым сумна і спакойна прапашала:

— Паеду я адсюль. Дачакаюся вясны і паеду. Павел адчуваў, што ён павінен прырочыць ёй, даказваць, што нікуды не трэба ехаць, калі ў калгасе столькі работы, такія вялікія планы. Але ён не знаходзіў патрэбных слоў і толькі няўпэнена сказаў:

— Нікуды ты, Шура, не паведзеш.

— Праўда?—ухапалася яна за яго словы, але не убачыўшы ў яго вачах той шчырасці, якой так не халала ёй цяпер, змоўка. Потым зноў загаварыла ціха і гарача, і ў голасе яе пацудзілі тонкі жалю:

— Ведаеш, я думала, што сённяшні вечар будзе якраз такі, як летас, памятаеш? У неаб цяплым зоркі, ціха ліпы шпачоўці. І школьны валас... Можна кружыцца і марыць, марыць... Але падыйшоў гэты, танцавала з ім, а ён... нават брыдка рэзкіцца.

Шура сціхла, быццам усё сказанае зусім зніклі з яе.

Зноў з-за воблакаў высьлінуў месяц, і зноў на зямлі, як вылелены, ясна азначыліся два цені. І Паўлаў здалося, што прасвет паміж імі зрабіўся меншым, а Шура стала больш блыкай і зразумелай.

— Нікуды ты адсюль не паведзеш, Шура. Ніхто цябе не адпусціць,—нечакана і цвёрда сказаў ён і асцярожна дакрануўся да яе рукі. Шура павярнулася да яго і мякка ўсміхнулася.

Міхас РУДКОУСКІ

Надзвілі верасні

Зноў блукаю-хаджу баравінамі,
Дзе ззяюць п'юць кроплі расы,
Дзе дыміцца, заціпышы,
Пчальнік чалніны Верасні.

Дзе калісь партызанскі гармонік
Сумаваў па дзявочым насьце,
Дзе з глыбокі апакуа
Танцавалі расце, сасоннік

А над ім — неба сіняе-сіняе,
Пахне жывой і вадаран ніў...
Я люблюю сыноўня, адзінае
Гаты край палюбў.

І аддам усё, што ёсьць ва мне
Добрае,
Каб на зольку спанойна ласі
Прыгажосць сваю дзікую,
Тордуу

К вадэпою няслі,
Каб уранні грыбнічымі
Мясцінамі
У сінх п'юць хлапчучую галасы
Най бераг, к будаване рыбачым,
Чауны, як трэскі, вынідае.

Замышлі вез гатовы кленчыцы,
Гатовы на зямлю запліскаць,
А побач дуб распраўлі плечы,
Ступіў наасустрч навалішчыцы.

Юры ЛЯЛІКА

На памоць ей!

У старога церковнаго
прывтвора,
у свечек,
Ужко.
Как это вышло —
Кто же мне ответит?
А, может, в этом
И моя вина,
Что показало ей:
На белом свете —
Она одна,
Совсем, совсем одна...
Ведь кто-то, видно,
Не моргнув и глазом
В тот самый трудный,
Самый страшный миг...
И невод свой
Тогда захинул сразу
Понаторевший в ловле
Старик.
Её пригрела
Слово дукавых вата,
Как греет снег
Того, кто занемог...
И хоть она душою
слабовата,
И перед нами тоже
— виновата,
Скорей сода,
На помощь ей, ребята!
Она уже выходит
На порог.

девчонка-недогрома,
И неумело молится сейчас
Небрежно намалёванному
богу,
Не отволя
Сезами полных глаз,
Обидели-т.
Забыли в спорах меру?..
А, может, подонком
Был первый конек?..
Не знаю!
Но девчонка нищет веру
У этих раз.

Юры ЛЯЛІКА

На памоць ей!

У старога церковнаго прывтвора, у свечек, Ужко. Как это вышло — Кто же мне ответит? А, может, в этом И моя вина, Что показало ей: На белом свете — Она одна, Совсем, совсем одна... Ведь кто-то, видно, Не моргнув и глазом В тот самый трудный, Самый страшный миг... И невод свой Тогда захинул сразу Понаторевший в ловле Старик. Её пригрела Слово дукавых вата, Как греет снег Того, кто занемог... И хоть она душою слабовата, И перед нами тоже — виновата, Скорей сода, На помощь ей, ребята! Она уже выходит На порог.

Шчырая размова адбылася на нарадзе-семінары паміж маладымі і старэйшымі пісьменнікамі. На здымку вы бачыце М. Танка, П. Броўку і М. Лынькова, якія гутарыць з маладымі пісьменнікамі. Фота У. Крука.

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

Дожджык

Без ветру і раскатаў грамавых
Пайшоў ён раптам, цёплы і спакойны,
І развінуўся клеійкі ліст жымы
З духмянай пачкі на таполі стройнай.
Убачыць можна, як трава расце
І ажываюць увачавідкі дабраце
Напамінае дожджык мне заўсёды,

Не сільне грамаў з бліскавінай,
І не прыкметны часам ён таму.
Аднак у цяжкіх гадзінах
Прыісці і гору памачыць твайму,
Сусушыць можа толькі ён адзіны.
Не стане ён ні ахаць, ні ўдзімаць,
А моўкі рукі пакладзе на плечы
І скажа ціха: «Хопіць гаравач».

І ўсё так будзе проста і дарэчы,
Ад дабрагты яго адчуеш ты
Прыліў у сэрцы сілы новай...
— Ляцця дожджык, цёплы і густы,
Як гошчэ жадаю да зямлі вясновай.

ПАЭЗІЯ АДСТУПІЛА ПЕРАД ПРОЗАЙ

Потым, кажучы, пачаў так старанна галіцца. Што блішчэў, і павіна быў паліва на тыне, Ксёндз насьці галаву, як жарбачык, высока.

Дыялог часта ўдаа адляяецца выразнымі рымамі. Напрыклад, да слоў Карвігі: ніў, стаў і еціну, згорбіўся, крукам гнеша і г. д.

У апошні выкарыстаны шырока моўныя пласты: гутарковныя выслўкі («па чары зробіць, пра жніццё — дзе шмечца, дзе парачка — дзядзіны з героём земліком увола нагаварыцца»), фальклорныя параўнанні («Луг, як бубен, белы»), народныя афарыстычныя выразы («Не ў шлахцетце шчасце. З паўніцы няльга моцных нітак спрасці»), ўжываюцца палітычны і дэмакратычны характарыстычныя тэрміналогіі. У апошніх частках шчыра адкаваецца ў палоне моўнага матэрыяла. Часцей за ўсё гэты вынік дасягаецца ў залішнім прыраўненні вяршанай мовы або ў стыхійна неадкладна (накітаўт: «твар з арліным носам у густой шпачыне»). Увогуле мова апавесці «Карвіга пакаідае хутар» робіць неаблагод уражанне.

Можна заўважыць у Бажко-апаэтычнай і іншых слабасці. Пераважнае ўспрыняццё твора вяліка колькасць эпізодаў, у якіх вобраз Карвігі губляецца, адходзіць на задні план, а змены ў яго псіхалагічнай паводцы канспікуюцца, падае распаўсюджваецца ў некалькіх рэчывах.

Добра, што аўтар пазбягае непатрэбных тлумачэнняў пры аналізе душэўнага стану героя і канцэнтруе ўсю ўвагу на разуме дзеючых асоб, аднак малагалосна і дыялогам усё ж нестасе часам псіхалагічнай дэталізацыі.

Сюжэтны матэрыял размаркаваны ў апавесці, як нам здаецца, нераўнамерна. Характары герояў раскрываюцца ў першай палове кнігі значна ярчэй, натуральней, чым у другой. Тут сюжэт запавольвае сваё цячэнне і далейшыя эпізоды выглядаюць аднастайнымі.

Вяршаваная апавесць «Карвіга пакаідае хутар» мае многа агульнага ў кампазіцыйных прынтцах (сувязь з біяграфічным матэрыялам малества), у спосабах стварэння вобразаў (шматлікі ўжыванне складанага з малацінчых кавалкаў), у разгорнутасці сюжэта (паказ характараў праз розныя ў часе падзеі), у апісанні падзей (ярка выражаная эпізодычнасць сітуацыі) з празаічнай апавесцю А. Бажко «Перад вяртасем».

Аўтар бачыць падзеі вачамі прэзіна, з дагледнай дэталізацыяй. Але ў вяршаванай апавесці эпас звычайна арганічна аднацца з лірыкай (прыклад — «Аповесці пра залатое дно» Аляксандра Зырыкава). Аўтарская паэзія ў апавесці «Карвіга пакаідае хутар» праяўляецца ў абмаўчэнні становачых і адмоўных персанажаў залішне аб'ектывазнава. І, дамаецца, дарэмна адмовіўся А. Бажко ад лірычных адступленняў. Яны дапамагалі б звязваць больш шчыльна асобныя эпізоды, знясілі, як гаварыў Баліскі, «слешныя пункты гледжанія» для паказу падзей.

Аўтар сапраўды пэтычных вышчы ўзніўся А. Бажко ва ўступе да апавесці. Успрыняццё акая павіна падтрыманні чытача да ўспрыняцця падзей твора, аказваецца ўдалай. Яна вобач пэтычных канструкцый («У бары ў гэтым бачыць елку мне на скрытку святаў»), вобразным аснаваннем жніца:

Грэд адсюль палпы за мора.
Дуб купцы на мялю мораль,
Рэжучы — нешцаца: як сажал!
Дрэва ж, чорнае ад гнелу,
Пад смычок спаляць не лажа.

Як бачна, Алякс Бажко мае добры пэтычны густ і валодае пэтычным словам. Праўда, можна зрабіць некалькі заўваг адносна вяршаванай. Не трэба, відаць, пачынаць так: «Прынесі Язю з павіна баян», каб потым увесць час трымацца за гэтую неабавязковую дэталі; не варты сістэматычна адносіць частку сюжэта ў паліваву наступнага радка, як ён пераважае яго паліваву даўнае і гэта блытна прыймаецца для напружанага дыялогу.

Аднак гэта не асноўнае. Гавоілае, што А. Бажко не традыцыйна пэтычна, і таму некаторыя важныя, на вядома аўтар, эпізоды (сцэна на лузе па дарозе ў Замошча, размова з Настяй) з-за пастыфіцы Язюна няма псіхалагічнага напружання. З'яўляецца нават сумненне ў жыццёваці любобудай ліні Язюна і Насты, бо калі Настя скардзіцца на абрыдлае жніццё ў доме Карвігі, Язю радзіць ёй перабрацца да Адры. У такіх выпадках стварэнне ўражанне, што аўтар не прадумаў эпізод і выслівае яго наўдалую. Мова Язюна бедная і невыразная, і значна прайрае ў параўнанні з мовай іншых персанажаў.

Калі ж гаварыць пра непасрэдна эмацыянальны эмест твора, то яму ў асобных выпадках нестасе выразнасці, дынамічнасці і таму апавесць чытацца даволі цяжка.

Пісьменнік не заўсёды ўдаа ўжываць у апавесць новыя персанажы. А ўвядзенне ў твор новага персанажа — справа адкаваецца. Тут неабходна ўзвесці і даць патрэбныя звесткі аб характары героя, каб вызначыць перспектыву далейшага развіцця вобраза, і ўключыць яго ў дзеянне, звязваючы з іншымі персанажамі. Першае звестства з дзедам Амброжам таму і аказалася няўдалым, што яго сутнасць раскрываецца ва ўступе да апавесці ў інфармацыйнай размове аб тых зменах, якія адбыліся ў Налібоках. Некаторыя персанажы (дзядка Амброжа Адара і яе муж Квасень) спачатку ўспамінаюцца мімаходзь, а ў дзеянне ўключваюцца значна пазней. Іншыя, як сёндз, прыходзіць з сістэматычна з'яўляюцца вялікай моўнай канструкцыяй. Таму чытачу даводзіцца іншы раз гартаваць старонкі апавесці назад, каб успомніць, дзе і як з'явіўся герой.

Часам пераважнае чытацельнасці твора і замаўраджае дзеянне невыразнае асацыятыўнае мысленне пісьменніка (з-за гэтага атрымалася зцягнутым першае знаёмства з Язюнам). Часта дынамічнасць фразы зніжаецца таму, што аўтар перагружае яе заўвагамі ў дужках, «рэмаркамі».

Многія эпізоды, асабліва з удзелам Язюна, здаюцца адналінейнымі, схематычнымі, бо сам гэты вобраз даўкі ад жыццёвай перакананасці. Нават звышні выгляд Язюна паддзень невыразна, да і то праз словы Карвігі: «Да шпікі не дастаеш» — Такі высокі! У плячах Сажонка з добрым гакам.

Аўтар робіць спробы актывізаваць характар героя. Аднак у дзеянні Язюна не паказаны, і таму некаторыя важныя, на вядома аўтар, эпізоды (сцэна на лузе па дарозе ў Замошча, размова з Настяй) з-за пастыфіцы Язюна няма псіхалагічнага напружання. З'яўляецца нават сумненне ў жыццёваці любобудай ліні Язюна і Насты, бо калі Настя скардзіцца на абрыдлае жніццё ў доме Карвігі, Язю радзіць ёй перабрацца да Адры. У такіх выпадках стварэнне ўражанне, што аўтар не прадумаў эпізод і выслівае яго наўдалую. Мова Язюна бедная і невыразная, і значна прайрае ў параўнанні з мовай іншых персанажаў.

Было аб чым паспрачацца на нарадзе маладым паэтам Анатолію Грачанікаву, Міколу Кусыяноў і Анатолію Вярцінскі.

